

RDEČI PRAPOR

Glasilu jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10.40 K, za pol leta 5.20 K, za četrt leta 2.60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posamezna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine presla. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inzerati. Knjižna polit-vrsta (širina 83 mm) za enkrat 30 vin., večkrat po dogovoru.

75. števec.

V Ljubljani, v soboto, dne 19. septembra 1908.

Leto XI.

NASLOVA: Za dopise in rekopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne priloge, naročila na list, reklamacije, inzerate i. t. d.: Upravništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Dunajska cesta šte. 20.

Šolska vprašanja.

Šolsko leto se je pričelo in povsod se govori in piše o soli. Šolske družbe zborujejo, vsakovrstni odbori izdajajo oklice staršem, profesorji in učitelji si pripravljajo kataloge, skratka, šolsko vprašanje je aktualno. Da ne manjka nič, se ugiba tudi o demisiji naučnega ministra, čegar sedež je za klerikalca najmikavnejši cilj.

Državni ljudsko-šolski zakon, ki ga imamo v Avstriji, je bil vstvarjen v liberalni eri in velja za svobodnomiselnega. Tako ga imenujejo vsaj liberalci in klerikalci, prvi ker so skoraj do napuha ponosni na to svoje delo, drugi ker jim ni všeč. Reakcija ga neprenehoma naskakuje; kdorkoli je hotel kaj pomeniti v klerikalnem taboru, je prišel s kakšnim mazadnjaškim šolskim načrtom. Liberalne stranke pa stojijo vedno «na braniku» veljavnega zakona. Le varovati — pravijo — ga je treba napadov požrešnega klerikalizma.

Na vsej tej obojestranski agitaciji je veliko hinavščine. Zakon, ki ga imamo, nikakor ni tako odločen, kakor ga opisujejo njegovi oboževalci, in še tisto, kar je imel dobrega v sebi, so znali liberalci prav slabo braniti. Same «liberalne» učne ministre smo imeli v Avstriji, a prav liberalno so pokvarili na soli, kar se je le dalo. «Ljubi mir» jim je bil tako važen, da se ničesar niso tako bali, kakor zamere pri klerikalcih, in z naredbami so jim delali koncesije na vseh koncih in krajih. Saj je hotel liberalen minister celo proti jasni določbi zakona ukazati, da se morajo dijaki udeleževati vseh verskih vaj, ki jih predpiše duhovništvo.

A kaj pomaga tudi najlepši zakon, če ga poklicani organi ne izvršujejo in če zakonodajna kontrola ne rabi svojih pravic? Za pravo sodbo so merodajne dejanske razmere in te so pri nas naravnost kričeče. Še vedno je zlasti v naših krajih veliko število otrok sploh brez šole, velik del jih hodi do štirinajstega leta v en razred, mnogo jih je sicer vpisanih, a v šolo ne hodijo, ker ni prostora in učiteljskih moči za nje, in ponajveč je katehet ne le v ljudskih, temveč tudi v srednjih šolah najmerodajnejša, včasih kar odločilna oseba. Kjer pa imamo šole, so večinoma slabo urejene; dijakom se nabaše vse polno raznovrstne teorije v glavo, a kadar stopijo v praktično življenje, se ne znajo obrniti nikakor in ne vedo, kaj početi z «znanjem», katerega ostanke imajo nejasno v glavi. Po vseh naših krajih živi nevedno ljudstvo, inteligenca pa je nepraktična, neokretna in le majhen del ima nekoliko širsi horizont. Najprimernejši narod za izkoriščanje in zaslepljevanje! Naravno, da gre klerikalna setev tako krasno v klasje!

Na gospodarskem polju se pokazuje posledice teh razmer v pomanjkanju in v zaostalosti industrije, v izredno klavrnem položaju delavstva, v neracionalnem kmetijstvu, v izseljevanju v Ameriko. Njih politični efekt pa je prešerna nadvlada klerikalizma.

Šolstvo in politika sta v jako tesnem vzajemnem odnosu. Kjer je šolstvo slabo, ni politika nič prida. Samo iz dobrih šol izhaja politično razsodno ljudstvo. Politike seveda ni zanašati v šole, ali tudi brez politične tendence mora šola vzgajati mladino tako, da dobi zdravo podlago za praktično življenje, s tem pa že dobi tudi najpotrebnejša sredstva za politično delo. V dobi splošne in enake

volilne pravice je absurdno, vzgajati brezkrvne figure, ki v življenju ne vedo, kam naj se postavijo ali posade.

Nikar naj se ne reče, da je sedanja šola nepolitična! Ravno nasprotno je resnica. Šola, kakršno imamo sedaj v Avstriji, je klerikalna in «patriotična» v najbolj zastarelem smislu besede. Cilj njene vzgoje so ljudje, ki se nikoli ne zanašajo nase, ampak umirajo pred vsako cerkveno in posvetno avtoriteto. Veronauk in zgodovina skrbita za to navsomoč, katehet ni samo učitelj svojega predmeta, temveč spiritus rector cele vzgoje.

Brezumen je zistem, v katerem igra resnica žalostno ulogo pepelčice. Proti njemu je treba izvojevati boj do zadnje skrajnosti. Ljudsko šolo je treba v Avstriji šele ustvariti.

Nikakor se ne gre zato, da se «obrani» in «zavaruje» sedanji šolski zakon. Reformirati se mora tako, da dobimo res šolo, ne pa filialko katoliške cerkve. Resnična šola je samo svobodna šola, v kateri nima duhovništvo ničesar iskati. Dokler ima pop sploh kaj opraviti v šoli, je njen gospodar. Njegovo polje je v cerkvi, tam naj skrbi za svoje duše, kakor zna, v šoli pa je prostora samo za pouk v dokazanem znanju, kamor ni pristevati ne katekizma, ne zgodb sv. pisma, ter za vzgojo otrok na enaki podlagi. Za očenaše in cerkvene zapovedi, za liturgiko in za apokalipso ima pop dovolj časa in prostora v cerkvi in v farovžu, kjer mu nihče ne bo krtil pravice, da poučuje v svojih predmetih tiste, ki ga hočejo poslušati.

Čim več tal pa si pridobivajo težnje po svobodni šoli med naprednimi ljudmi, tem hujši je tudi odpor proti nji med onimi, ki imajo čisto upravičen vzrok, da se je boje, ker dobro vedo, da bi se s svobodno šolo nivo izobrazbe takoj povzdignil in da bi se izobraženo in svobodno misleče ljudstvo potem prav kmalu otreslo njihovega poveljevanja.

Danes imajo le privilegirani razredi možnost izobrazovati se, kajti šolanje velja, treba kupovati knjige in plačevati šolnino, vsega tega pa delavstvo ne zmore. Jemljejo jim možnost izobrazevati se, poleg mu pa še očitajo duševno zaostalost in se rogajo njegovi nevednosti. To je največja krivica, ki jo delavstvo bridko čuti in ki jo hoče v političnem boju odpraviti, pa naj velja še toliko napora in žrtev. Socialna nevarnost dandanes ne tiči več samo v nerazmerno razdeljenih materialnih sredstvih, ampak tudi, in morda celo še bolj, v neenakosti izobrazbe.

Naravnost dolžnost je torej vsake kulturne države, da odstrani zapreke, ki ovirajo ljudstvo, da ne more razviti svojih duševnih zmožnosti, da odpravi monopol premožnih do šol, in da na široko odpre ljudstvu vrata v vse šole od ljudske pa po vseučilišča, brez razlike narodnosti, brez razlike stanu in ne glede na prazno ali polno mošnjo. In to se mora zgoditi z državnimi, za vse veljavnimi zakoni o brezplačnem šolskem pouku. S stipendijami in ustanovami, ki jih ustanavljajo posamezniki, je le malo pomagano. Te pridejo le malokdaj v roke tistim, ki so jim natitnjene, so čisto splošne s pogoji, ki so za prosilca globoko ponižujoči, in ki zahtevajo od njega, da zatajuje svoje pravo mišljenje. Saj ne gre samo za svobodno šolo, ampak tudi za svobodnega dijak a in vsakršne podpore, ki na ta ali na oni način vplivajo na podpiranca, so brez moralne vrednosti. Država je torej poklicana, da brez vsakršnih pogojev in brez vsakršnih zaprek omogoči

vsakemu državljanu, da se posluži vseh sredstev, ki služijo za povzdigo kulture. Izobraženo ljudstvo je najboljše in najtrdnjše opora vsake države.

S splošno volilno pravico so dobili vsi sloji narodov priliko in možnost, da po svojih zastopnikih odločujejo o usodi države — naravna konsekvence iz tega je torej dolžnost države, da da najširšim slojem tudi priliko in pravico, da se izobrazijo in da kot izobraženi in zavedni državljani oddajajo pri volitvah svoj glas ljudskim zastopnikom. Ali ni absurdno, da je država vpeljala občno vojaško dolžnost, ne pa tudi občno pravico do izobrazbe? Le brezmejna sebičnost je v stanu braniti današnji monopol privilegiranih narodov in slojev do izobrazevanja, in ta sebičnost si je našla vrednega zaveznika med nazadnjaštvom. Ne čim boljše puške in kanone ime ljudstvo, ampak čim boljše šole ima, zato se gre.

Obrtno sodišče v Trstu.

Čitatelje «Rdečega Praporja» bo gotovo zanimalo kratko poročilo o novoustanovljenem obrtnem sodišču v Trstu.

Obrtno sodišče je po zakonu sestavljeno iz sodnikov, izvoljenih od strani delodajalcev in iz sodnikov, ki jih volijo delavci sami. Tem sodnikom predseduje uradni sodnik po poklicu, katerega imenuje vlada. Pri vsaki obravnavi se sestavi sodni dvor, ki sestoji iz enega delodajalca, enega delojemalca in iz vladnega sodnika.

Obrtno sodišče ima nalogo, soditi samo o onih stvareh, ki se tičejo mezde, delavskih pogodb in delavne odpovedi.

Kakor so se že v drugih zadevah podelile raznim sodiščem specifične naloge kakor na primer kazenskemu sodišču, civilnemu sodišču, trgovskemu sodišču i. t. d., tako se je tudi za spore, ki nastanejo med delodajalci in delojemalci, napravila lastna specifična sodnijska korporacija.

Da je bilo to nujno potrebno, dokažejo številke, ki jih pozneje navedem.

Najprej nekoliko o volitvah. «Edinost» je že mesece neprenehoma trdila, da nas je socialistov prekleto malo, da smo «detronizirani teroristi» in slične bajke. Narodnjaki so se pripravljali prav agilno za volitve, toda zadnji hip so se odtegnili volilnemu boju, češ: «lumparija se je zgodila; Slovencev se ni vpisalo v volilni imenik». To se pravi: «Grozde je prekislo, ker je previsoko».

Kdor se je pa zanimal za stvar, je tudi prišel do prepričanja, da so bili v veliki večini ravno slovenski narodni obrtniki, ki niso nikogar naznanili na pristopno mesto, da se vpiše v volilni imenik.

Volitve so se izvršile brez vsakega boja, toda socialisti so dobili brez vse agitacije nad 50 odstotkov glasov vseh vpisanih volilcev. Absolutno večino brez boja! In mi naj bi bili «detronizirani teroristi»?

Resnica in tržaski narodnjaki sta pojma, ki ne prideta tako kmalu skupaj. In če se je že kdo z resnico sprl, tedaj so naši tržaski narodnjaki še vedno v tem poslu neprekosljivi.

Toda k stvari. Fakt je, da niso stavkokazi spravili nobenega slovenskega sodnika, niti v kategoriji delodajalcev, med tem ko smo mi brezdomni slovenski socialisti spravili v sodišče 15 slovenskih delavskih prisodnikov.

Tu je zopet dokaz, da narodnajska taktika ne prihese ničesar narodu in da smo mi, ki ne prepevamo «Hej Slovani» in ne demonstriramo s tre-

izvoljeni zastopniki ruskega naroda v Galiciji zavedajo kulturnega edinstva slovanskega sveta. Obzalejuje, da ruski narod vsled krivične volilne reforme ni zastopan po razmerju svojega števila v deželni zboru. Maloruski zastopniki upajo, da najdejo v deželni zboru pogoje za skupno in harmonično delo v blagor dežele in države obeh narodnosti in vsega slovanstva. — Potem je deželni zbor sklenil, izvoliti odsek 25 članov za posveto vanje o volilni reformi. Poslanec Stapinski je utemeljeval svoj nujni predlog, naj vlada v tridesetih dneh predloži načrt za splošno, direktno in tajno volilno pravico za deželni zbor. Pri poimenskem glasovanju se je izreklo 64 poslancev za, 52 pa proti nujnosti, ki je bila vsled tega odklonjena.

Za I. predsednika upravnega sodišča je imenovan dosedanjí 2. predsednik marki Baquette m. To mesto je bilo izpraznjeno izza smrti grofa Schönborna. Barquehem je star 61 let. Svojo karijero je pričel v Sarajevu. L. 1887. je bil trgovinski minister, v koalicijskem kabinetu Windischgraetsovem pa minister za notranja dela. Po padcu tega kabineta je bil namestnik na Štajerskem.

Povodom sestanka Abrenthala z Izvoljaskim je bil sotrudnik češkega agrarnega lista «Venkov» pri avstrijskem poslaniku grafu Berchtoldu, izpraševal ga o pomenu sestanka obeh ministrov za zunanje zadeve. Poslanik je naglašal, da je imel ta sestanek docela intimen značaj in da je bil njegov glavni namen ta, da utrdi prijateljstvo med Rusijo in Avstro-Ogrsko. Na vprašanje, da-li je res nastalo nesoglasje med obeh državama radi novopazarske železnice, je poslanik to potrdil, pa takoj pripomnil, da se je takoj posrečilo razpršiti to nesporazumljenje. Z ozirom na bivanje avstrijske slovanske deputacije v Petrogradu je grof Berchtold poudarjal, da se je pri tej priliki seznanil z dr. Kramarjem, katerega je spoznal kot jako razumnega politika. Na vprašanje, če smatra rusko-poljsko sporazumljenje za mogoče, je odgovoril, da je to po njegovem mnenju izključeno, zlasti zategadelj, ker so stari slovanofili na Ruskem nasprotni novoslovanskemu gibanju, ki stremlji za kulturnimi cilji, dočim so slovanofili politične težnje najvišji smoter.

Štajerski deželni zbor je bil odprt dne 16. t. m. Deželni glavar ni niti omenil, da je deželni odbor letos gospodaril osemimpol mesecev brez odobrenega proračuna, kar je protustavno; nadalje tudi ni povedal, kake naloge bi morale biti še rešene. Vse stoji sedaj pod utisom zavesti, da treba pred vsem rešiti volilno reformo, katera bo določila složenje in značaj deželnega zbora za bližnjo bodočnost. Med važne naloge, ki čakajo rešitve, spada: proračun za 1908 l. in za 1909 l., računski sklepi minulih let, uprava gozdnih in pašnih služnosti, uprava deželnih zdravstvenih reči, poročilo o zakonskem načrtu glede varstva kmetskih kultur pri pogozdovanju, poročilo o zakonskem načrtu o varstvu planin, zakonski načrt o upravi delitve in zlaganju kmetskih zemljišč, učiteljsko vprašanje. — Vsa pozornost strank je osredotočena sedaj na volilno reformo, katero bi nemški nacionalci radi tako umetno sestavili, da bi imela samo vladajoča njih stranka dobiček, brez obzira na prave potrebe in koristi nemškega in slovenskega prebivalstva. Tekom prve seje so razdelili predlog volilne reforme, ki so ga sestavile stranke večine in sicer: veleposestniki, nemška ljudska stranka in nemška kmetska zveza (Bauernbund). — Resilo se je nekoliko prošenja in predlogov glede izvršitve raznih vodnostavnih del. Sprejet je bil predlog Wagnerja (nemški klerikalček), ki se glasi: «Deželniemu odboru se nalaga, da naj z vsemi sredstvi upli va na c. kr. vlado, da dovoli prosto nakupovanje soli v stokih in sicer po potrebi ter da se znižajo cene soli». Soc. dem. Resel je izjavil, da njegova stranka predlog podpira, pravi pa, da so krščanski socialci v parlamentu na Dunaju glede znižanja cene kuhinjske soli čisto drugače postopali kakor sedaj v deželni zboru. — Soc. demokrat Resel in dr. Schacherl sta vložila predlog o preosnovi deželnega reda. Klerikalček Hagenhofer je interpeliral, zakaj se deželni zbor tako dolgo ni sklical, da bi se bil rešil vsaj deželni proračun. — Posl. dr. Ploj, Jurtela, Kočvar in dr. so stavili predlog glede regulacije Drave, poslanec Sutter in Robič predlog radi podpore onim poljedelcem, katere je suša zadela; posl. dr. Hrašovec in drugi so vložili pritožbo, ker je deželni odbor odklonil podelitev podpore «Slov. planinskemu društvu».

Magjarizovanje Reke. «Novi list» piše, da je poklical inspektor kr. ogrskih državnih železnic v Reki v nedeljo železniske delavce in jim prebral odlok trgovskega ministra, po katerem si morajo delavci, ki niso še ogrski državljani, pridobiti ogrsko državljanstvo pravico tekom treh mesecev. Kdor ne zna ogrskega jezika, se ga mora naučiti tekom šestih mesecev, če ne izgubi službo.

Umetnost in književnost.

«V dobi klerikalizma». Izšla je že nad vse zanimiva brošura «V dobi klerikalizma». Obsega na 64 straneh sledeča poglavja: 1. «Za sveto vero»; 2. Braniti hočejo vero; 3. Kako se godi cerkvi; 4. Pravi nameni; 5. Klerikalizem in šola; 6. Klerikalizem in življenje; 7. Klerikalizem in kapitalizem; 8. Božja volja. — Že iz naslovov samih poglavij je jasno razvidno, kako interesantna je

brošura. Razpravlja tudi najaktualnejšo temo. — Sodrugí, sezite po tej brošuri! Stane le 40 vin. komad. Dobi se pri vseh kolporterjih, v vseh knjigarnah kakor tudi v prodajalni naše, nad vse lepo se razvijajoče «Delavske tiskovne družbe».

«Primož Trubar in slovensko ljudstvo». Nekaj komadov te lepe brošurice je še v zalogi. Dobi se jo po 8 vin. komad v «Delavski tiskovni družbi» ter pri kolporterjih.

Društvene vesti.

Društvo tiskarjev na Kranjskem slavi jutri štiridesetletnico svojega obstanka. Tem povodom priredi poleg drugega tudi od pol 3. uri popoldne do 8. ure zvečer na vrtu, oziroma ob slabem vremenu v areni «Narodnega doma» koncert brez vstopnine s sodelovanjem slavne «Društvene godbe», h kateremu se vsi prijatelji tiskarjev uljudno vabijo. Pri koncertu sodeluje tudi oddelek slov. del. pevskega društva «Slavec».

Shodi.

Shod zidarjev se bo vršil dne 27. septembra dopoldne v gostilni Marije Petrič na Resljevi cesti. Poročal bo v italijanskem in slovenskem jeziku soodr. Franc Milost iz Trsta. Zidarji vseh narodnosti, udeležite se tega shoda. Začetek ob 9. uri dopoldne.

Domače stvari.

Še enkrat — hladno kri! Kar srečni so slovenski narodnjaki, da so bili v Ptujju tepeni. Voda se je skalila in ribice se lahko love. Barbarizem nemških nacionalcev razburja duhove in slepi vid; nič primernejšega si pa ne morejo želeti naši narodnjakarji. Parola «Proti Nemcem!» je kakor čarobna beseda, ki odpira goro. Kakor da ni na vsem svetu drugzega nasprotnika kot narodno! Posledice sovinstičnega ščuvanja se že kažejo. Spominska plošča Anastazija Gruna je polita s črnilom; na kolodvor hodijo nedorasli čakati Nemce, da bi jih «primerno» sprejeli; v mraku se zbirajo mladostne čete in hodijo po Ljubljani razgrajati, kar imenujejo demonstracije. Še malo, pa bomo imeli na vseh koncih in krajih zopet narodnjakske pretepe in po boje in če posežejo potem sodišča vmes in začno deževati kazni, bo kesanje prepozno. Nemško nacionalni napadi v Ptujju so bili brutalni, divjaški, sramotni — to je vse resnično. Ampak odgovarjati nekulturi z nekulturo tudi ni bilo nikoli častno. V takih časih, ko so vse strasti razbeljene, je lahko ščuvati; ni pa prav in ni koristno. Pa tudi ni pravično. Razmere naj se objektivno pojasnijo, ampak sumarčno naj se ne hujska. Kadar napravi pet Slovencev kakšno neumnost — in napravile so se že gorostasne! — bi se lepo zahvalili, če bi se podtikala vsemu slovenskemu narodu. Zato pa tudi ne gre, dolžiti ves nemški narod ptujskih lopovščin. Boji, ki jih imajo posamezne klike med seboj, se nič ne tičejo celih narodov. Za naše narodnjakarje ni ptujski dogodek nič drugega, kakor dobra prilika, da bi poceni popravili svoj ramponirani politični renomé. Ker so bili v Ptujju tepeni, ni več draginje, ni več breznačelne politike, ni več paktiranja s klerikalci, ni več škandalov z volilno reformo, ni več izkoriščanih delavcev! Z deklamacijami o ptujskih tolevanjstvih bi radi ljudstvu zamazali oči in ga pripravili za prihodnje volitve. Resničnega narodnega čustva ni v tem ščuvanju toliko, kolikor je črneza za nohtom. Narodno delo ima pač druge naloge. Tudi mi obsojamo ptujške izgrede; z nami vred jih obsojajo nemški sodrugí. Graški «Arbeiterwille» je izrekel o Orngovi klici sodbo, da je noben pravični Slovenec ne more izreči strožje. Ampak s sodrugí drugih narodnosti vred vemo, da imajo vse te nacionalne rabuke svoje vi re v gospodarskih razmerah in v pomanjkanju resnične omike. Namesto, da narodnjaki zbu jajo in podžigajo nizke strasti, naj bi vendar rajši mislili na resno delo. V državnem zboru imajo svoje poslance. Slovani so v parlamentu sedaj v večini. Zakaj se pa tam ne lotijo narodnega vprašanja? Da bo 88 socialnih demokratov z navdušenjem pomagalo, rešiti nacionalni problem, da bodo do zadnjega moža glasovali za zakon, ki bi vresničil narodno avtonomijo, vedo prav dobro. Zakaj se ne polotijo te naloge? ... Odgovor poznamo! Ker se boje, da potema ne bi bilo več toliko ptujških dogodkov. Te pa potrebujejo. Kajti vzemite narodnjakarjem priliko za ščuvanje, za klic po maščevanju in njih glorijska pobledi kakor noč, kadar izide solnce.

Pri kranjski stavbinski družbi imajo v službi sekega polirja Nachtigala, ki je velik sovražnik organizacije. Rad zabavlja na zidarsko organizacijo. Revček naj bi pomislil, da se tudi njemu pre dobro ne zgodi. Pustil naj bi raje psovke ter se oprijel tistega dela, ki ga vrši v prid delavcev organizacija. — Tudi pri Toeniesu je tak polir, ki rad brusi jezik nad zidarsko organizacijo. Človek se čudi, da se najdejo takšni ljudje! Zidarji iz tega lahko razvidijo, kako potrebna je organizacija že zategadelj, da gospode polirje pouči nalo manire. Drugič več!

Nesramnost. Ko je radeško sodišče obsodilo soodr. Čobala na 8 dni zapora, je «Slovenec» na dolgo o tem poročal — ko pa je okrožno sodišče v Novem mestu soodr. Čobala oprostilo — molčí postenjejak «Slovenec» kot grob. «Domoljub» v šte-

vilki od 17. t. m. se pa še junaško naprej laže, da je Čobal obsojen in da se ni upal nastopiti za Gostinčarjeve laži dokaza resnice. ... No, kaj ho čemo: lažnjivec ne zna drugzega nego lagati!

Kranjski klerikalci so komaj prišli do korita, pa jih že obhajajo najhujše bridkosti vladajoče stranke. Veliko organizacijo imajo, ampak prepričanja je bore malo v njej. Vaga se je nagnila na klerikalno stran, moč je prešla v njih roke in kaj čuda, da skačejo koristolovci čez ograjo in se vdiranjanjo pri onih, ki dele solnce in dež? Včeraj liberalen, danes klerikalen do kosti — sedaj je doba, ko se na Kranjskem nihče več ne čudi temu procesu. In klerikalci so ponosni, da se množe njih vrste in da postaja celo inteligenca «katoliška». Ampak prav to drvenje v klerikalno stranko ima tudi sitne posledice. Kdor odkrije kar tako čez noč v svojem srcu, da pravzaprav ni bil nikoli svobodomiseln, da je bila vsa njegova liberalnost moti, da je bilo katoličanstvo vedno globoko vkoreninjem v njegovi duši, zahteva tudi nagrado za tako krasno izpoznanje. In naenkrat je cela armada zahtevajo čih skupaj, od vseh straneh se iztezajo roke, kdor bi hotel nasitiť vse, bi moral prekositi Kristusov čudež z ribami. «Slovenec» je hote ali néhote sam izdal, da je že nastal boj za jasi. Deželnozbornske dopolnilne volitve v novi kuriji se niso razpisane in — kakor se sliši — se bodo sploh vršile šele po novem letu. A klerikalno glasilo že milo prosi svoje pristase, naj mislijo na stranko, ne na osebe. Samo tisti je kandidat, ki ga proglašajo vodstvo stranke. Ta opomin bi bil gotovo nepotreben in klerikalci ne bi tako pisali, če ne bi bil začel boj za mandate, če se ne bi kandidatje pulili tako, da je nevarno za disciplino. Pa to je šele začetek; kaj bo čez nekaj časa, kadar se pomnoži četa nezadovoljnevcev v stranki?

Nekak avstrijski «Flottenverein» je napumpal ljubljansko občino za letno podporo. Občinski svet je odklonil to fehtarijo in je storil prav. Ljudstvu v Avstriji naklada militarizem že taka bremena, da bi jih bilo že davno dober del odvrglo, če bi bilo tako kakor velblod. Ob gospodarskih razmerah avstrijskega prebivalstva je naravnost brezdušno, če se hoče za moloha se privatno kaj iztlačiti iz njega. Sicer pa nastanejo taka društva navadno iz ene same potrebe. Nekaterih ljudi se polasti hrcpenenje po križcih in trakvih in tedaj uganjajo lojalnost na tuj račun. Če potrebujejo gospodje barke, naj si jih le sami plačajo.

Zabavajte se po vseh gostilnah, kavarnah in brivnicah. **Rdeči Prapor!**

Strokovni pregled.

O nameravanem izboljšanju razmer na državnih železnicah poroča «Nemskonacionalna korespondenca», ki je v zvezi z ministrom Derschatom: «Železnisko ministristvo porabi za izboljšanje položaja uradnikom in uslužbencem državnih železnic 10 milijonov kron, in sicer 8.300.000 K iz ovih 80 milijonov kron, ki jih je dovolila zbornica koncem poletnega zasedanja. 1.700.000 K se pa izkaže v proračunu za leto 1909. Zato se večina izboljšanj izvede 1. oktobra t. l. manjši del pa 1. januarja 1909. Dovoljene vsote se sledeče porazdeli: Izboljša se sistemiziranje in pomnože se osebno mesta VII. činovnega razreda. Inspektorji postanejo enakopravni z državnimi uradniki enakega činovnega razreda, za kar porabijo 50.000 K. Uradniki, ki morajo nositi uniformo, dobe uniformski pavšale letnih 120 kron, za kar se porabi 40.000 K. Za uradnike, poduradnike in uslužbence se uvedejo sledeča izboljšanja: Enotne postavke pri vračunanju naravnih stanovanj se znižajo za 20 do 30 odstotkov, za kar porabijo 60.000 K. Uredi se stanarina v mestih, kjer znaša manj, kakor aktivitetna doklada državnih uradnikov, zviša se nočna dokladna prometnim uradnikom v dispozicijskih postajah na 2 K, za brozjavne uradnike 1 K, za ostale na 1 K 50 h, oziroma 75 h. Kjer že obstajajo nočne doklade, se zvišajo na 1 K 50 h, odnosno 75 h. Osobje, ki sestavlja vlake, tudi dobi nočne doklade, ki bodo stale 50.000 K. Postajni načelniki dobe funkcijsko dokladi, za kar porabijo 380 tisoč kron, nadalje bodo dobili potne pavšale uslužbenci za vzdrževanje proge od 1. oktobra t. l., kar bo stalo 22.000 K. — Strojni mojstri dobe mesečno dokladi 40 K, kar bo veljalo 80.000 K. Vožne pristojbine spremljevalnega in lokomotivnega osobja se zvišajo za 20 odstotkov, kar bo stalo 2 milijona kron. Nadalje dobe dokladi blagajniški in kalkulacijski uradniki letnih 702 do 144 K, za kar bodo potrebovali 230.000 K. Za preiskovanje kotlov se dovoli po 10 K. Končno se omogoči pomnožitev dopustov in se poenakiči uradne in službene ure. Za izboljšanje avtomatičnega napredovanja v službi se namerava izdati 1 milijon, za povišanje doin in za ureditev nadur po skladiščih pa dva in pol milijona kron». Ker prihaja to poročilo iz službenih krogov, ga je treba previdno čitati. Vsekakor te koncesije ne izpolnjujejo niti malega dela opravičenih železničarskih zahtev.

Mednarodni steklarski zbor je bil od 28. avgusta do 1. septembra v Parizu na «Delavski borzi». Navzočih je bilo 33 delegatov. Na dnevnem redu so bile tri glavne točke: 1. Načrt za mednarodno organizacijo. 2. Kako preprečiti nadprodukcijo? 3. Položaj stroke spričo masinizma.

Organiziranih steklarjev je na Nemškem	17.000
v Avstriji	7.000
na Francoskem	4.000
v Italiji	3.500
na Angleskem	3.000
na Švedskem	2.600
v Belgiji	2.000
na Nizozemskem	800
na Danskem	450
v Švici	400
v Braziliji	200
v Mehiki	200
v Španiji	120
v Argentini	100

Sklenilo se je, ustanoviti mednarodno tajništvo, ki bo imelo sedež v Nemčiji.

Gospodarski pregled.

Tržaška delavska zadruga

(Konsumno društvo)

je izdalo svoje poročilo za dobo od 1. julija 1907 pa do 30. junija 1908, kateremu posnemamo sledeče zanimive podatke:

Delavstvo se je pričelo zavedati koristi združništva in ve, da ako se hoče uspešno bojevati zoper gospodarske krivice, v katerih je prisiljeno živeti, ne zadošča samo strokovna organizacija, temveč da je nujno potrebna tudi gospodarska konsumna organizacija, potem katere je mogoče preprečiti, da bi vsa poboljšanja, ki si jih pribori delavstvo z neizmernimi žrtvami od kapitalizma, šla zopet v žepu privatnih izkoriščevalcev.

V teku četrte zadrugske dobe je pristopilo tržaški zadrugi skoraj tisoč novih članov in v primeri s pretečeno zadrugske dobe, je narasla razprodaja za 82%.

Razprodaja in surovi dobiček.

V kupčijski perijodi, o kateri govori poročilo, je vladala velika denarna kriza, ki je skrajno škodljivo vplivala na obrt in trgovino. Tudi Trst je občutil njen vpliv in je moral prestopiti grozne posledice delavske brezposelnosti, ki se v stavbinski obrti še sedaj ni končala.

Na srečo so pa ostale te krize proste naše ladjedelnice. Blazne carinske tarife, slabo letino in kapitalistično špekulacijo z najpotrebnejšimi živili so zelo občutili pridelki velikega konsuma, najbolj izmed vseh pa moka in olje.

Toda kljub temu se je posrečilo delavskim zadrugam, prodajati blago po relativno nizkih cenah in tako so preprečile, da bi bili drugi trgovci preveč zvišali cene blaga.

Dokaz temu je, da znaša surovi dobiček letos prodanega blaga samo 12 68^{0/100}, med tem ko je znašal v pretečenem letu 14 68^{0/100}.

Ako je pa letošnji uspeh kljub temu boljši, nego je bil v pretečenem letu, je pripisati samo velikemu številu članov in veliki razprodaji; poslednja je narasla za 82 odstotkov. In čimveč bo razprodaja naraščala, tembolj se bodo znižali odstotki stroškov in naraščal bo čisti dobiček. Čim večja in močnejša bo naša zadruga, temvečji bodo dobički članov.

Ne da bi se skušali v novih podjetjih, dosežemo, ako stori vsak svojo dolžnost, v dveh letih milijon kron razprodaje.

Promet blagajne.

Iz pregleda je razvidno, da je bilo vloženih v društveno blagajno pod različni naslovi 769 398 96 kron. V preteklih zadrugske dobe je bilo vloženih, tudi pod različni naslovi 1.159.654-08 kron. Od ustanovitve zadrug pa do konca letošnje dobe je bilo torej vloženih v društveno blagajno 1.929.053 04 kron. Dvigljenih pa je bilo skoraj ravno toliko. Promet blagajne v prvih štirih zadrugske dobe znaša tedaj skoraj štiri milijone K.

Upravni stroški.

Iz računskega poročila je razvidno, da tvorijo mezde velik del izdatkov. To je naravna posledica razširjenja obrti, valed česar je treba povišati tudi število uslužbencev. Toda zvišanje plač je povprečno nižje, nego povišanje dohodkov.

V pretečeni dobi se je izdalo od 201.206 58 K, dohodkov razprodaje 14 310 89 kron plač. Plače so torej znašale 7-11% dohodkov prodanega blaga. Letos se je izdalo 20 658-67 kron plač; blaga se je pa razprodalo za 366.482 97 kron; letos znašajo torej plače samo 5-64% od dohodkov prodanega blaga.

Izredno velika je v letošnjem računu videti svota obrtnega davka, ki znaša 1773-07. Ta svota se je tudi resnično plačala in se je postavila med

izdatke letošnje dobe, čeravno je po zakonih zagotovljeno, da vrne davčna uprava od te svote 1524 53 K, ko bo priznala upravičenost rekurza, kakor je priznala opravičenost rekurza puljske konsumne zadruge.

Da je davčna uprava naložila tako veliko svoto obrtnega davka, je vzrok trdovratnost finančnega ministrstva, kateremu se čl. 2. pravil ni zdel dovolj jasen, ki se bo vsled tega dogodka izpopolnil, da ne bo potem več nobenega dvoma, da hočejo prodajati naše zadruge blago samo članom in zvivati koristi, zagotovljene od obrtnega zakona.

Pričakovati je tedaj, da bo davčna uprava vrnila zadrugi omenjenih 1524 53 kron, ki se bodo uračunale med dohodke prihodnje zadrugske dobe.

Kljub vsem tem izrednim izdatkom je ostala na razpolago, potem so ko se vračunale vse naravne uporabe, precejšna svota, ki se je porabila, da se izbrše za vedno iz bilanc ustanove, s tem, da se je amortiziral popolnoma ostali račun ustanove, ki je znašal 1189 92 kron.

Zadrugi ostane po zaključku bilance 14.659-32 kron čistega dobička, kar odgovarja 4% razprodaje.

Čeravno se je zmanjšal kosmati dobiček za 2 odstotka, se je kljub izredno velikim izdatkom pri davkih in pri amortizaciji ohranili povprečni čisti dobiček na isti stopnji kakor druga leta.

Konec prih.

Putniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
v nasilju potovati naj se obrnejo
Simon na Hmetetza
v Ljubljani Kolodvorske ulice 22
Kontoristna Pijavnika dogo se konopelina

KAVARNA

„Unione“ preje „Tedesco“ v Trstu

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Kavarna je vsak dan vso noč odprta.

Kavarna „ILIRIJA“

Ljubljana, Kolodvorske ulice št. 22.

P. n. slavnemu občinstvu uljudno naznanjam, da sem prevzel **nanovo urejeno**

kavarno „Ilirija“

katero bom vodil kakor doslej nadalje in se bodem potrudil zadostiti vsem zahtevam in željam sl. občinstva.

V kavarni sta na razpolago **dva izvrstna biljarda** (trdka Seifert), posebna igralna soba kakor tudi vsi domači in tuji politični in ilustrirani časopisi, izborne pijače, likerji, čaj, kava i. t. d. vina v buteljkah vseh vrst. Postrežba točna.

Za mnogobrojni obisk se najuljudneje priporoča

Štefan Miholč
poslovodja.

Kavarna je vsak dan vso noč odprta.

Sodrug, somišljeniki! Zahajajte le v take gostilne kavarne in brivnice, kjer je na razpolago vaše glasilo. . . Agitirajte „Rdeči Prapor!“ povsod za

Gospoda, to ni bila malenkost!

Pomislite le, bil sem prav daleč zašel; nad menoj skale, pod menoj do 100 metrov globok prepad in nikakor nisem mogel ne naprej in ne nazaj. Dvajset ur sem moral prebiti tako in je bila res sreča, da sem imel pri sebi školjčico Fayejevih pravih sodenerskih mineralnih pastil, brez katerih nikamor ne grem. Niso mi gasile samo žejo, nego obvarovale so me tudi pred hudim prehladom. Fayejeve prave sodenkerke je treba v visoke planine vedno seboj jemati. Kupiti jih je za K 1-25 školjčica po vseh lekarnah, drogerijah in trgovinah z mineralno vodo.

Glavno zastopstvo za Avstro-Ogrsko:

W. TH. GUNTZERT,

Dunaj IV.A., Grosse Neugasse 27.

Edino pravi

Thierryev balzam

le z zeleno znamko aune. — 12/2 ali 6/1 steklenic ali pa 1 velika specialna steklenica s patentnim zaklepom 5 K.

Thierryevo centifolijino milo

proti vsem, še tako starim ranam, vnetjem, poškodbam, govečim, kislini, kaslu, krču, slabemu toku i. t. d., 2 lončka 3 K 50 v. Razposilja se le proti povzetju ali za naprej poslani denar. Ti dve domači zdravili sta povsod znani in še od nekdanj sloveči.

Naročila naj se naslavlajo na: 275

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rog. Stolini. 38-28 Zaloga večinoma po lekarnah.

Naznanilo.

Ob štiristoletnici Trubarjevega rojstva spominja se prvega slovenskega reformatorja tudi slovenska socialno-demokratska stranka. Izdala je brošur

„Primož Trubar in slovensko ljudstvo“

v založbi „Delavske tiskovne družbe v Ljubljani“, Cena 3 vinarjev.

Opozarjamo sodruge in vse delavske organizacije na to. Kdor se ni naročil te brošure, naj to stori takoj.

Štiristoletnico Trubarjevega rojstva pa je proslavila socialno-demokratska stranka tudi s tem, da je izdala v založbi „Delavske tiskovne družbe“ zanimivo protiklerikalno brošuro:

„V dobi klerikalizma“

ki bo obsegala nad vse poučno člivo o klerikalizmu.

Želimo, da bi se te dve brošuri kar najbolj razširili med slovensko ljudstvo. S tem se bo tudi najbolj proslavil spomin Primoža Trubarja.

Na delo tedaj!

Dolnška družba združenih pivovarov Žalec in Laški trg

Telefon števil. 168.

v Ljubljani

Telefon števil. 168.

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠIŠKI.